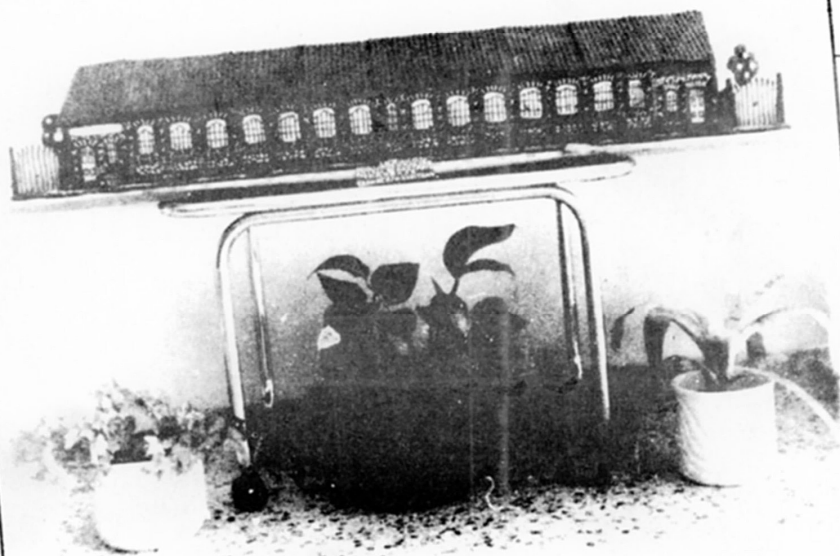

LA FEMOSA

ARTESA DE LEIDA

No. 83

ABRIL 1987

PÒRTIC

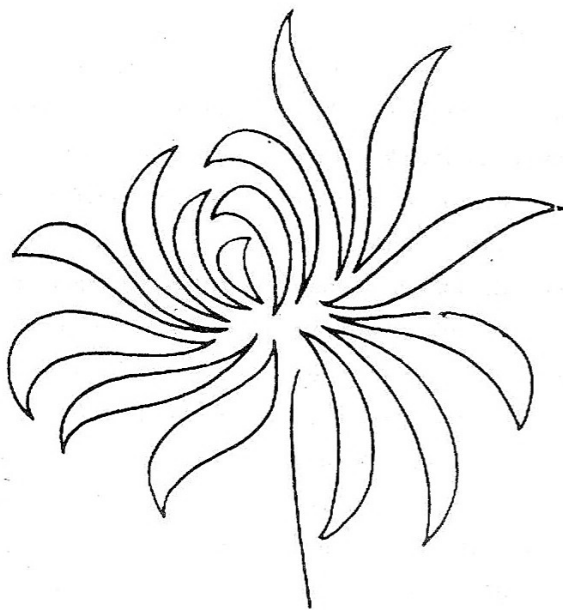
Sempre hem sentit dir que les coses són tal com són i no com les volem veure, però amb això també hi ha una mica de trampa, ja que si sabem prou bé que les coses no són sempre com voldríem, en canvi no hi ha manera de saber si són tal com les veiem; volem dir que encara que no siguin com voldríem (i d'això ja ens n'hem adonat) si són o poden ser tal com les veiem, encara que la manera de veure-les no ens satisfaci gens. Mai no podem saber del tot si a l'hora de mirar o de parlar d'una cosa o d'algú ho fem encertant plenament el contingut o el significat d'allò que ens ha mogut el nostre interès. Si no tenim la certesa que les coses són "exactament" com les veiem o com les entenem, hauríem de ser prou cauts a l'hora d'opinar o, si més no, prou honrats per a no afirmar o negar res amb contundència.

Les coses són com són, però no sempre i aquesta afirmació darrers caldria matitzar-la ja que si sabem que dos i dos sempre fan quatre, sumem-los com el sumem i que la circumferència sempre és rodona o que després d'un dia en ve un altre, hi ha coses que sí que podrien ser d'una altra manera, per exemple: el nostre comportament; dir allò de "mira, jo sóc així", "m'empenyo de seguida" o "no em sé aguantar" etc. etc. no és cap justificació perquè així com el nostre geni o les nostres reaccions, sempre poden ser diferents només posar-hi la voluntat per això mateix aquesta excusa no serveix per a excusar-se de res.

La política és com és, però també és com la fan (o com la fem) i per això mateix hom pot creure que res del que passa en qualsevol esfera del poder polític és irremeiable (tot té re-

mei). Si dos i dos no poden deixar mai de fer quatre, sí que l'administració pot ser més eficaç, menys manipulable i partidista, més justa, molt més transparent. La política la fan els partits polítics, però els partits estan formats per homes i dones als quals els ciutadans els hem donat la nostra confiança, no perquè ens diguin que les coses "són així" (que ja ho sa-

bíem) sinó perquè les canviïn. No hi valen excuses; tot pot funcionar millor si hi ha una veritable voluntat de servei, un afany de millorar i de fer la nostra societat més i més justa. La cosa només són com són quan el home i la dona (ni volent-ho no poden alterar; tot allò altre pot ser esmenat si en tenim la voluntat.

LA FEMOSA
REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFOMACIÓ
LOCAL

Segona Epoca Nº 83
 Abril 1987

EDITA:

Agrupació Cultural
 "Ja Femosa"

Castell Nº 23
 Artesa de Lleida

DIPOSIT LEGAL:

L-264-1981

Els articles i opi-
 nions que apareixen
 a les planes de LA
 FEMOSA, reflecteixen
 únicament l'opinió
 de llurs signants.

AMB ELS SUPORT DE LA
 GENERALITAT DE CATA-
 LUNYA.

ÍNDIX

PORTIC	1
NOTES I NOTICIES	4
LA CULTURA DE LES FLORS	
Per Arna.	7
LA DEGRADACIÓ DEL MON PAGES	
Per A. Costafreda	9
CRONICA D'ALBAGÈS	
Per Josep M ^a Quadrat i Ribelles . . .	12
PER SANT JORDI... UN LLIBRE!	
"Poesia amorosa catalana"	13
CERCANT "ESTRIPOIX" (còmic)	
Per Carolina Argilés i Laura Benet	19
DARRERA DEL MIRALL (continuació)	24
QUE HI HA AL MUSEU D'ARTESA? (l'Eneolític)	
Per A. C. (dibuixoa d'A. Llussà) . .	26
HUMOR a la pàgina	11

LA NOSTRA PORTADA

Fotografia de la mona de xocolata (apart hi havia la mona de pastís que, conjuntament formava una mona monumental) que es va sortejar les vigílies de Pasqua.

LES DITES DEL MES

A l'Abril, cada gota en val mil. - A l'Abril, el blat s'estira com un fil. - La ceba, encara que sigui com un fil, planta-la a l'Abril. - Per Sant Jordi, treu l'espiga l'ordi. - Per Sant Jordi, ves a veure l'ordi i si l'ordi no fuig, fuig tu.

NOTES I NOTÍCIES

Dia de l'Arbre

L'any 1950 l'Ajuntament d'Artesa va destinar un petit comunal prop de l'Ermida de Sant Ramon a "Coto" escolar. En aquelles dates els nens i nenes de les Escoles van plantar aquell terreny d'arbres sobretot plataners, però les condicions del terreny no van afavorir la seva creixença. Anys futurs es van anar replantant de xops.

El dia 20 de Març d'enguany en aquest terreny, degudament

preparat, (es van tallar els xops, llaurar diverses vegades i es va fer analitzar la terra per a determinar quin tipus d'arbres hi aniria millor) va ser replantat altre cop pels nens de les escoles, celebrant, així, el "Dia de l'Arbre" quan des de fa uns quants anys ençà es porta a cap. Els arbres que aquest cop s'han plantat han estat xiprers, pins, esmais i xops.

Va de Futbol

El dissabte dia 21 de Març, el C.F. Artesa va cridar tots

els seus associats en una assemblea extraordinària per a deci-

dir si es retiraven del campionat de futbol o no, ja que degut a les batusses que hi va haver al diumenge anterior al Camp del Roselló, i després de l'informe de l'àrbitre i per conseqüent de la greu sanció de la Federació (expulsió de cinc jugadors de

l'Artesa per més de deu partits) un bon sector dels aficionats de futbol d'Artesa es volien retirar del campionat. En aquesta assemblea, però, es va decidir de continuar i fer tots els recursos pertinents a la Federació per tal d'aclarir els fets.

Assemblea de Poble

El diumenge dia 29 de Març, l'Ajuntament va cridar tots els veïns a una Assemblea de poble. El motiu principal era donar comptes del balanç econòmic municipal de l'any passat i de fer conèixer els nous projectes d'obres que el Consistori havia fet estudiar per a demanar les oportunes subvencions a l'Administració.

Tant el Senyor Alcalde com

els altres Regidors amb càrrecs a l'Ajuntament van aprofitar l'avinentesa per a fer balanç de la seva actuació a l'Ajuntament durant aquesta legislatura, subratllant tot allò que ells creien de més encertat. Com que no hi va haver cap intervenció del públic que rebatés el que deien els Regidors, l'Assemblea va acabar-se amb un aplaudiment final.

Una Mona Monumental

Per a recaptar diners per al viatge de final de curs, les Escoles d'Artesa van rifar una mona de les més monumentals que s'han fet al poble. Aquesta mona de pa de pessic i dolços estava ornamentada amb una reproducció

de l'edifici de les Escoles feta amb xocolata. Media prop d'un metre de llargada per uns trenta centímetres d'alçada. Els afortunats podran llepar-se els dits una colla de dies.

Papers i Ampolles

El Dimats de Pasqua, dia 21 d'aquest mes d'Abril, després d'haver fet unes quantes crides, els nois i noies de les Escoles (vuité curs) van passar a arreplegar papers i ampolles de xampany per tots els carrers d'Ar-

tesa. El motiu d'aquest arreplec era per a fer diners de cara a l'excursió de fi de curs. No sabem si van fer gaires calerons, però el que és de papers i ampolles en van arreplegar un bon munt.

LA CULTURA DE LES

FLORS

Fa relativament pocs anys que els balcons del nostre poble estaven guarnits amb flors (diem flors, ben segurs que els lectors ja ens entendran, per designar plates de test). Aquestes flors, tot d'un plegat van començar a desaparèixer i ara són pocs els balcons on se n'hi pot veure. Gairebé totes les flors que hi havia a les cases eren les tradicionals; geranis, clavells, lliris i quatre captus... les dones es passaven, d'una a l'altra llucs i llavors i així, pràcticament, a tots els balcons hi havia els mateixos tipus de flors que, cal dir-ho, feien més o menys goig segons la traça de qui tenia cura d'elles.

Mentrestant, a les cases, s'hi feien obres d'arranjament i es construïen solans i terrats a la part del darrera i per aquestes causes s'anaren retirant les flors dels balcons per a posar-les al solà o al corral (ja sense gallines ni porcs), i encara

que als balcons ara no es vegin les flors, a les cases, hi ha més flors que mai.

De fa quatre dies ha nascut un nou gust per les flors, podríem dir que això és una moda, i segur que ho és, però també és cultura, una nova sensibilitat per la bellesa produïda pel benestar econòmic. La gent, les dones en aquest cas, que són les que tenen cura de la llar, estan valorant les plantes tant per la seva bellesa natural, el verd de les seves fulles o el colors de les seves flors, com per les seves formes (cactus) i també i sobretot per la seva frescor i força ornamental. Diríem que ara hi ha molt de punt a tenir la casa endreçada i ben decorada amb mobles, quadres, cortines i tornem-ho a dir, sobretot amb plantes d'interior.

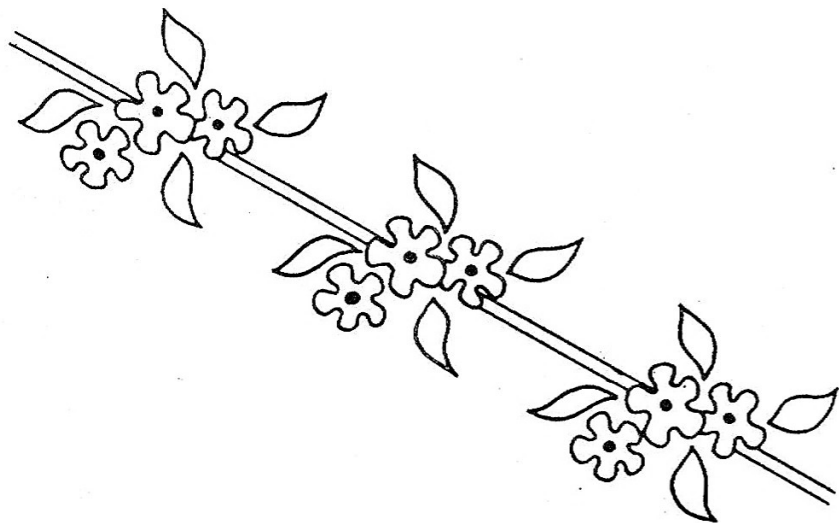
Si qualsevol mestressa de casa, fa molt pocs anys, li hauria dolgut de gastar-se unes pessetes comprant flors (que ja

les haurien donat les amigues o les veïnes), sembla que ara no pugui passar sense comprar un roser per a plantar-lo al corral un gerani per a tenir-lo al solà o un ficus per a posar-lo prop de la vidriera de la saleta. Si només fa tres o quatre anys que era "La Femosa" la que, aprofitant la parada del llibre català de Sant Jordi, portava plantes per a vendre, ara, a més a més de venedors ambulants que arriben al poble, es poden comprar plantes a unes quantes botigues d'Artesa. Encara que pugui semblar estrany, a Artesa cada any (i cada cop més) es gasten molts

milers de pessetes (més de trenta-cinc mil, només a la parada de "La Femosa") en plantes ornamentals de tot tipus.

Aquesta sensibilitat per les flors contrasta, ara més que mai amb la poca verdor que hi ha als nostres carrers, ja que no hi ha arbres o molt pocs i els balcons cada dia estan menys florits. No caldria ni dir de com ens alegrarem el dia que aquesta "moda" d'adquirir flors vagi acompanyada de la moda de guarnir els carrers i de canviar, així, la fesomia tan aspra dels carrers d'Artesa.

Arna

LA DEGRADACIÓ DEL MÓN PAGÈS

Sense ni adonar-nos-en, els pagesos, hem entrat en un procés de degradació que de no aturar-se pot tenir conseqüències del tot imprevistes per a la nostra classe social. Tot fa pensar que a curt termini (menys de 25 anys) la majoria de pagesos del nostre país ens trobarem en una situació econòmica tan crítica que només restaran al camp els més vells i els fills de les cases més fortes. Aquet procés que ja ha començat té preocupats una bona colla de pagesos que, per circumstàncies totalment climatològiques, ja fa anys que les seves collites són precàries, del tot insuficients per a cobrir les seves necessitats. Em refereixo a l'estat en què es troben molts pobles de les Garrigues (per citar la comarca més propera a nosaltres) que, per manca de pluja, no tenen molts cops ni aigua per a beure i per aquesta causa la collita de les

olives o les ametlles es malmet en un gran tant per cent.

L'exemple de les Garrigues que, ara per ara, els seus principals ingressos (encara que sembli exagerat d'afirmar-ho) són les pensions de les persones jubilades, seguit dels beneficis de la ramaderia (granges de porcs i pollastres), dels jornals que els més joves guanyen fora de la comarca sovint en treballs de temporada (esporgar i collir fruita) als pobles de rec. El que obtenen directament de la seva terra cobreix només un tant per cent molt petit de les seves necessitats.

Fixem-nos que això ara és així; que la gent, sobretot els joves, com és lògic, acostumen a cercar fora del seu poble els mitjants de supervivència, això vol dir que tard o d'hora, aquests joves, deixaran el seu poble per a establir-se més a prop d'allà on trobin feina. A-

quest fet pot portar que, encara que la climatologia fos en els anys venidors més benevolent els joves continuarien marxant a treballar fora de la seva comarca per una inèrgia difícil de canviar.

A Artesa i en general als pobles d'una economia majoritàriament fruítera, això ens sembla que no ens podrà passar mai, però que, per mica que ho vulguem analitzar fredament, despassionadament, veurem que el risc de trobar-nos dins de poc temps amb un mercat colapsat per l'oferta d'una superproducció de fruita, no sembla ésser tan hipotètic i lluny com a primera vista pot semblar. Ara encara tenim la possibilitat d'anar plantant una mica més de terra per a contrarestar el baix preu amb més producció i fer els mateixos diners. Però els recursos de terra són també molt limitats a la nostra comarca (som pagesos de minifundis) i quan ho tinguem tot plantat i en plena producció i amb uns preus baixos, no és gens difícil adonar-se que seguirem sent tant o més pobres que abans, i que els joves, per escapar-se de la misèria faran

el que fan els joves d'altres indrets: Fugir.

Aquests dies parlava amb un pagès jove de les Garrigues i em deia (ara que accidentalment fa una feina al marge de l'agricultura) que s'ha adonat que així com molta gent treballa per a viure, els pagesos vivim per a treballar; només tenim cura de treballar i produir i no ens preocupem de vendre els nostres productes, per això necessitem els intermediaris que vagin a vendre la nostra producció. Com que els pagesos estem preocupats per a treballar no ens adonem que hi ha molta gent que fent d'intermediaris viuen molt bé a les nostres costelles, sense arriesgar gaire i treballant molt menys que nosaltres. Segurament que, per aquesta causa de, només pensar a treballar i produir més capficats com estem per la feina no ens adonem que al nostre entorn s'està creant una xarxa que poc a poc, va estrenyent el seu cecle i ens va acorralant cap a una economia només de supervivència.

Si no canvia la nostra mentalitat i ens posem a treballar (treballar amb el cap, s'entén)

per a trencar aquest dogall i trobar nous camins de rendabilitat per als nostres productes, d'aquí a uns anys ens quedarem

més sols que la una; sols, vells i miserables... llavors ens en lamentarem, però ja no podrem fer-hi res.

A. Costafreda

HUMOR

Si per un costat, els pagesos, són cada dia més pobres i petits, els tractors, en canvi, som cada dia més grossos i potents. Ja es veu venir: Només sobreviurem les màquines!!

CRÒNICA D'ALBAGÉS

(NECROLOGICA)

Lo propassat Dijous, dia 3 del corrent, va morir a la nostra població, el veí de la localitat En Ramon Iglésias i Ramon, a la edat de 85 anys. L'acte de l'enterrament va tenir lloc el dia següent dia 4.

Era persona molt ben considerada per tots els veïns del poble, per les seves qualitats, amant de la llibertat i polifacètic.

Complint la seva voluntat, l'acte d'enterrament va tenir lloc a la manera Civil. A les onze hores en punt del matí, s'organitzà la comitiva, on gran nombre de veïns varen assistir a l'acte, ja que va estar una gran manifestació de dol. Sobre el fèretre hi havia una bandera Catalana, i sobre un pergamí hi havia, dibuixada, la Paloma de la Pau, amb un ram natural d'oliviera, i amb la següent inscripció:

ESTIMEM L'HOME,
ESTIMEM LA VIDA,
ESTIMEM LA PAU.

En arribar a la plaça d'En Gepo, tingué lloc l'acte d'acomiadament del dol. Un cop acabat el mateix, els familiars i molts amics varen anar fins al fossar, on descansaran les seves despulles. Allí el gran amic del difunt, Poeta i Escriptor fill de la població, En Jaume Quadrat i Raalp, amb forma eloqüent, glossa sentides paraules les virtuts humanes que tenia en vida el finat.

La senyora Rosa Mª Montagut i Rei, també parlà enaltint les qualitats cíviqües del desaparegut.

Finalment va recitar una Poesia, i, així va acabar l'acte

Descansi en PAU, i rebin els seus familiars, una vegada més, el nostre més sentit còndol.

Josep Mª Quadrat i Ribelles

PER

SANT JORDI...

UN LLIBRE!

La diada de Sant Jordi es va afermant com el dia de l'amor i la cultura (roses i llibres) i també com una jornada de reivindicacions nacionalistes. El fet que el dia 23 d'Abril no sigui festa a Catalunya (i no sabem per què) no desllueix en res la diada, potser li ve a donar, encara més, aquest caràcter especial que la fa tan entranyable.

Per retre el nostre homenatge al dia del llibre i la rosa, ens ha semblat bé parlar una mi-

ca de "Poesia amorosa catalana", primer perquè és un llibre i segon perquè parla d'amor. "Poesia amorosa catalana" és ben bé un petit-gran llibre; petit pel seu format, gran per la seva presentació i enquadernació acurada i, sobretot, per les seves magnífiques il·lustracions, a tot color fetes per Rosa Batlle. El pròleg i la tria de les poesies són de Rita Schnitzer. Aquest meravellós llibret està editat per ELFOS dins la seva col·lecció

MINIATURES SELECTES. Rita
Schnitzer ha triat per a fer a-
quest recull poesies amoroses
que van des de poetes medievals
com Jordi de Sant Jordi i Ausias
March, nascuts tots dos a finals

del segle XIV, fins a poetes mo-
derns com Miquel DescLOT i Alex
Susanna.

Tot seguit podeu llegir al-
gunes de les poesies que conté
aquest llibre:

PUIX QUE NO EM VOLEU AMAR

oooooooooooo

Puix que no em voleu amar,
no me n'he cura,
que a mi no em fallirà
bona ventura.

Ia per a ser que em vullau,
he fet tot lo que he pogut
i veig que menys só volgut,
que en mil coses ho mostrau.

I és la pena que em donau
tal, que comportar-la ja
és oradura,
que a mi no em fallirà
bona ventura.

Joan Ferrandis d'Herèria (1485-1549)

Del "LLIBRE PRIMER D'AMORS"

SONET I

oooooooooooo

Vull començar ab veu d'amor queixosa
i ab greus sospirs cantar de ma ventura,
del que he sofert sol.licitant la cura
per tenir ferm dins mi pensa amorosa,

no mai deixant una ància congoixosa,
cercant saó de finir ma tristura,
i ab desesper, sens mai trobar mesura
de concertar ma vida tan penosa.

Tan sols graesc l'avís que Amor me dóna,
que em mostra clar ses enganyoses manyes
i els desconcerts ab què els seus galardona.

Sé lo que pot per plans i per muntanyes,
sé que fui pres, amant, dins Barcelona
sens mai campar de penes tan estranyes.

Pere Serafi (1505?-1567)

CANÇONETA AMOROSA

(Fragment)

oooooooo

Per què em miren tos ulls blaus,
si no em vols dolça xiqueta?
Si em negues del cor les claus,
per què em miren tos ulls blaus?
Ja que en mon amor no et plaus,
deixa'm tu l'ànima quieta.
Per què em miren tos ulls blaus,
si no em vols, dolça xiqueta?

.....

Quan de ton amor tinc set,
canteret sense aigua em portes...
Res val eixe canteret
quan de ton amor tinc set.
Més lo vull a trossos fet,
com mes esperances mortes.
Quan de ton amor tinc set,
cànter sense aigua no em portes.

Teodor Llorente (1832-1911)

ENIGMA

oooooooo

"L'amor torna negra, l'amor torna blanca...",
el cor m'ho cantava -bell temps de candor!-,
finestra que s'obri, finestra que es tanca,
sentia un misteri secret i sonor.

Seria la merla que es posa en la branca?

Seria la coloma creuant la blavor?

"L'amor torna negra, l'amor torna blanca...",
i el cor no sabia ni què era l'amor.

Maria-Antònia Salvà (1869-1958)

DIUEN: LA MAR ES TRISTA
oooooooooooooooooooooooooooo

Diuen: la mar és trista. Quin trepig
fa cada onada quan s'esbarla!
I veig una mar trista, però, al mig,
tu, com una perla.

Diuen: la terra és trista. Quin trepig
fa cada fulla! Mig no gosa.
I veig la terra trista, però, al mig,
tu, com una rosa.

Marià Manent (N. 1898)

L'AMOR JUGAVA A PERDRE'S
oooooooooooooooooooooooooooo

L'amor jugava a perdre's
als teus ulls clars.
Em deia l'enyorança:
-No el trobaràs.
La tarda s'enfolia,
boja de llum,
vibrant en l'harmonia
del seu perfum.
Plorava el cor silencis
i llanguiment.
Em deia: -No hi pensis
per un moment.
L'amor es compadia

del meu penar;
de sobte apareixia
rera un lilà.
Per la meva hora muda
volava un cant.
L'amor era vençuda
i el ple constant.
S'adorm un goig unànime
als teus ulls clars.
L'amor, ara, es repenja,
fina, al meu braç.

Miquel Martí i Pol (N. 1929)

DESPRES

oooooooo

Mai no ho hem dit, però sabem molt bé
què representa el pas de cada dia.

(A poc a poc amb el dit resseguia
la teva llarga cella.) El que cal fer

és no acceptar la vergonyosa tria
que se'ns proposa entre el no i el potser.

(Molt lentament, el teu genoll també
vaig resseguir.) La teva companyia

tot ho diu, tot ho calla, tot ho sap.

El nostre amor només admet el sí,
si ho hem de refer tot de cap a cap.

(Et vaig besar el palmell i ens adormírem.)

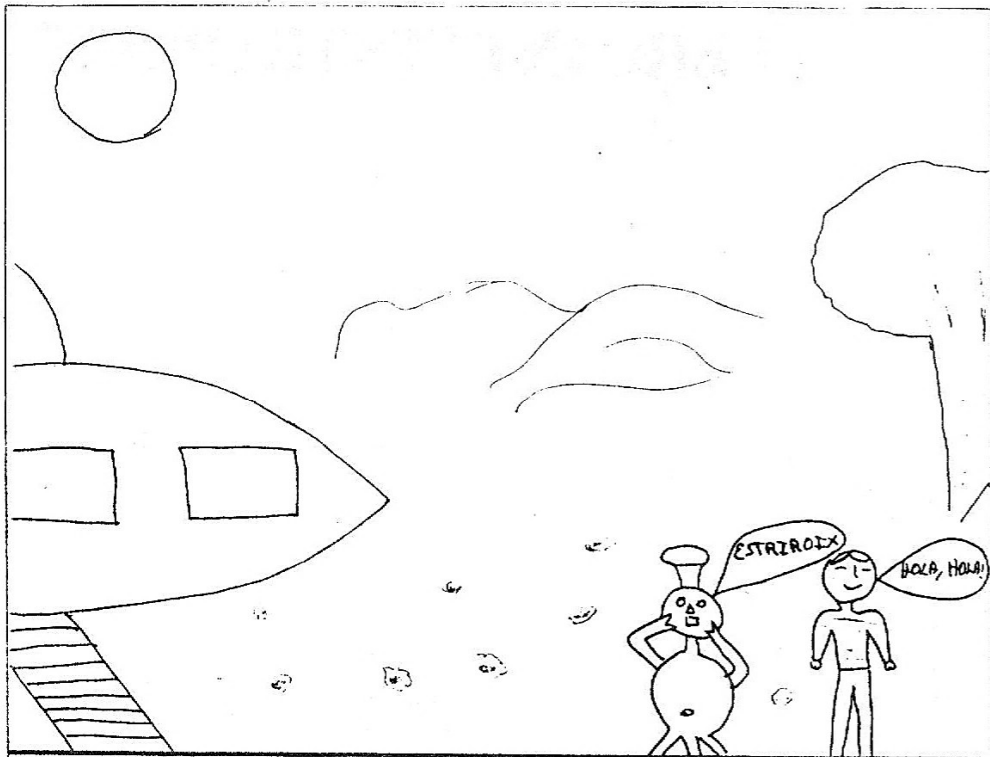
Si un dia l'un a l'altre ens seduïrem,
va ser per no deixar-nos seduir.

Feliu Formosa (N. 1934)

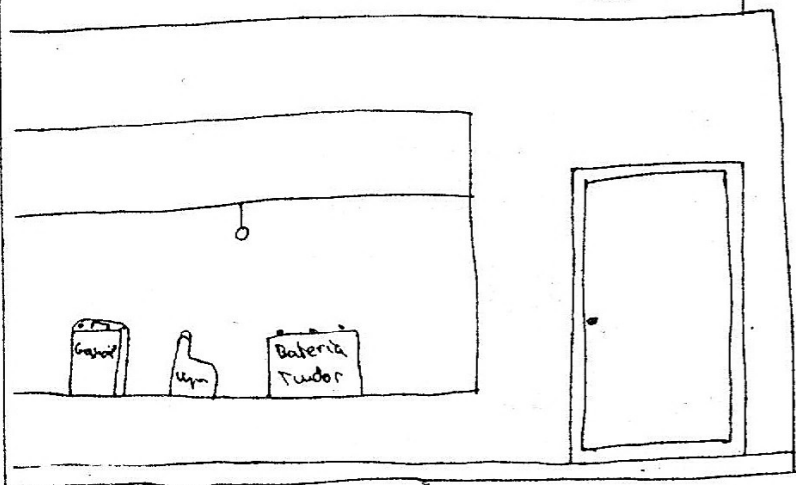
CERCANT "ESTRIPOIX"

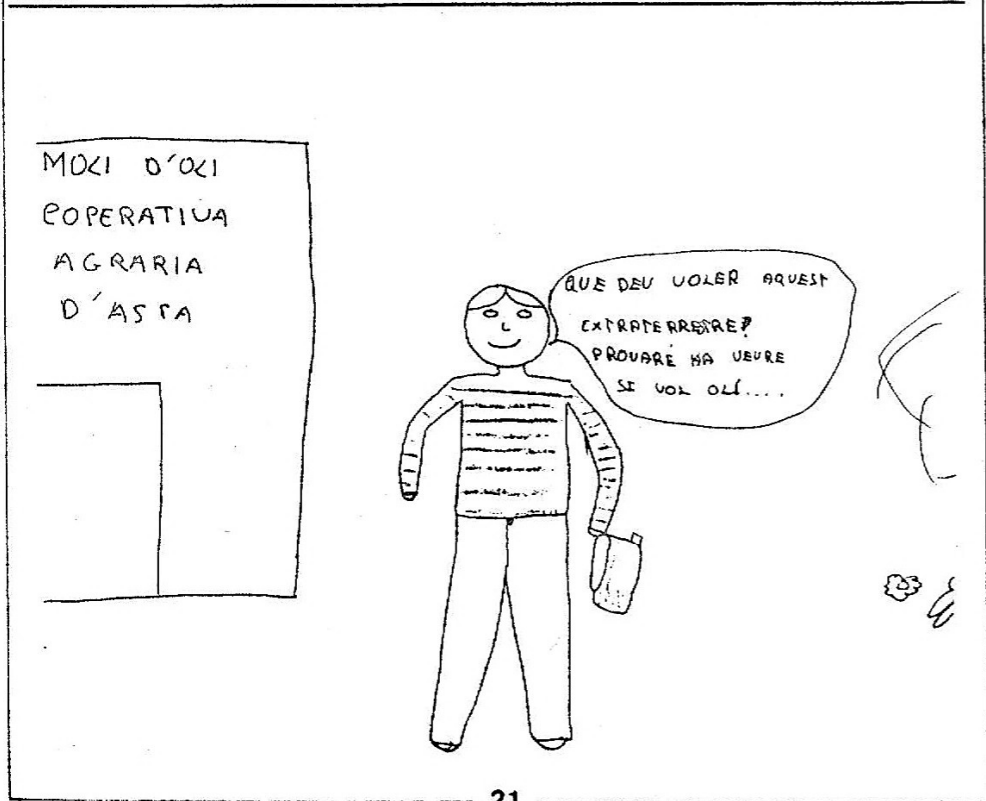
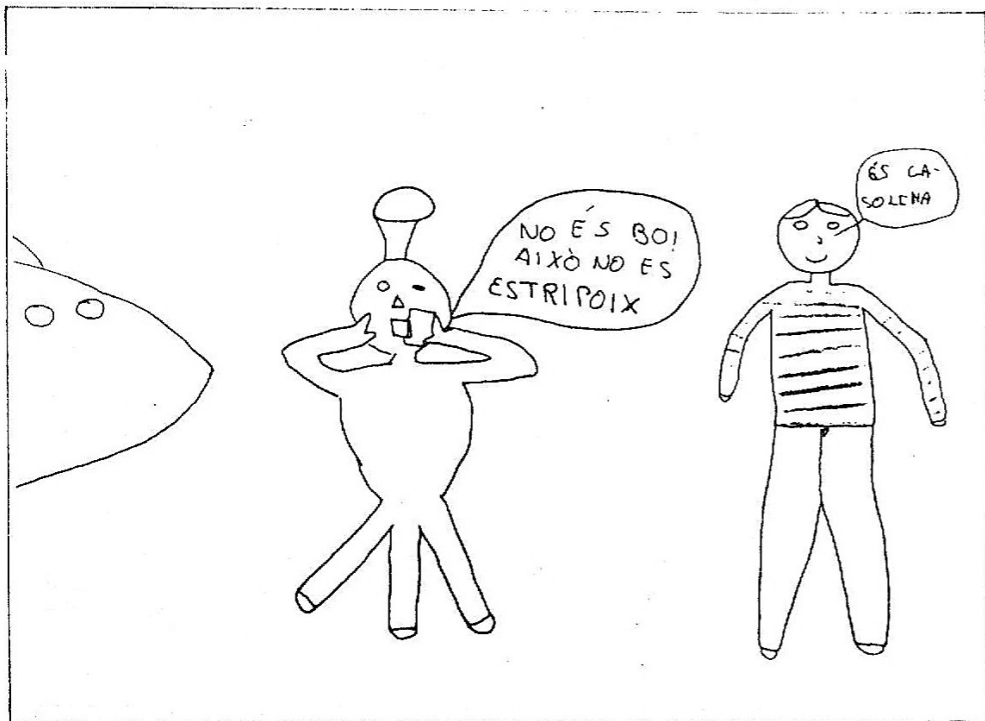

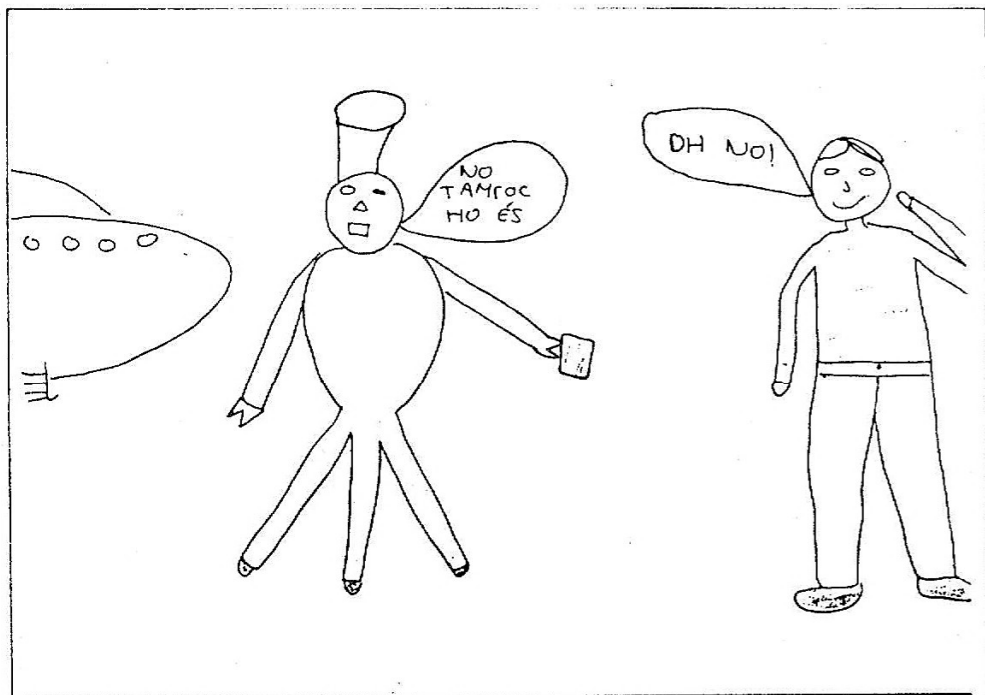

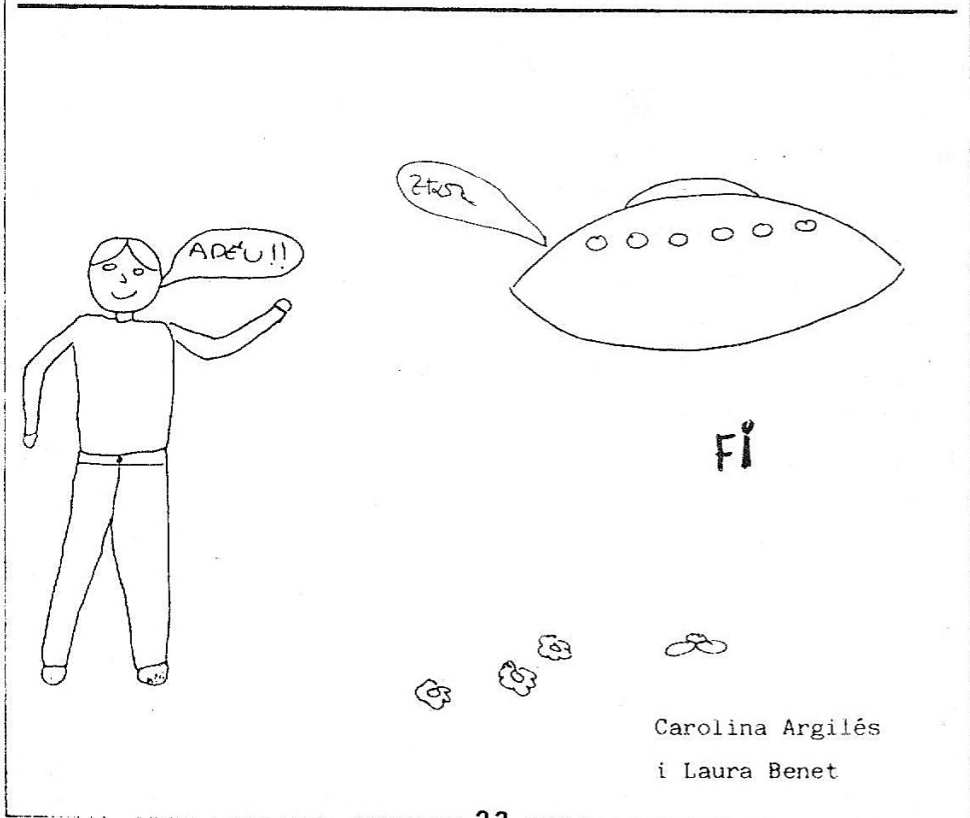
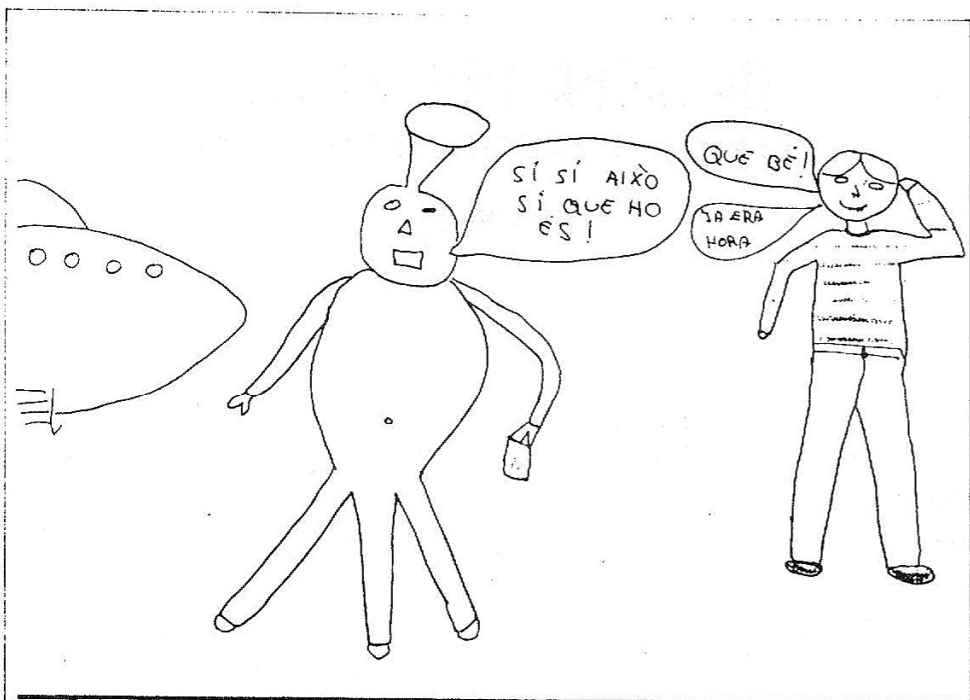
GASOLINERA

Antesa
de
lleida

DARRERA DEL MIRALL

CONTINUACIÓ

*** **

"Fou així com acabà els seus dies, arrossegant la seva trista figura entre els bars de la ciutat. Ebri d'alcohol un dia en creuar un semàfor vermell, no donà temps que el conductor d'aquell cotxe frenés i ensopegués violentament contra el seu cos. En arregar-lo els de l'ambulància se n'adonaren que no hi havia pressa, no hi havia cap pressa perquè en Lluís Beltran havia mort". D'aquesta manera en Manuel acabà la història, com si tingués ànsia per enllestir d'una vegada aquella novel·la, tot precipitant-la cap aquell final. En Lluís moria entre l'asfalt calent de la ciutat, anònimament es convertia en una xifra més de l'estadística de les defuncions que no diuen res fora dels estudiosos dels fenòmens demogràfics.

L'hauria pogut acabar de mil maneres, o senzillament deixar-

la en un final obert que concloués més enllà de la darrera pàgina, però no fou així, estava massa dolgut per a fer-ho diferent, sentia una angoixa profunda que no li deixava donar cap oportunitat al Lluís. Els déus estan pel damunt del patir de les persones i, Manuel, omnipotent, amb un lleuger relliscar del bolígraf condemnava el Lluís a la tragèdia, però ho feia sobretot per treure's se sobre, d'una punyetera vegada, aquella sensació d'inahilitat i falsedat en l'intent del personatge de sortir il·lès en la seva recerca de la veritat. La veritat existeix, pensava, en la mesura que hom se n'adona que bona part de l'existència transcorre al marge d'un mateix; sense que es puguir fer absolutament res per evitar esdeveniments contraris a la pròpia voluntat. Així justificava la mort d'en Lluís que s'ha-

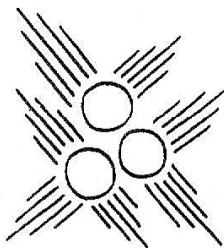
via atreuit a desafiar totes les regles del joc.

Concloqué a la fi una història de voluntats trencades, d'esperances malmeses, de desitjos que moren absorvits entre la dura realitat, tan present i quotidiana com pot ésser el saltar-se un semàfor vermell. Curiosament, sense saber-ho, la Julia havia dictat el final d'en Lluís; amb el seu desinterès vers en Manuel havia actuat com a catalitzador per tal què s'arribés a complir el fatal desenllaç. Qui sap si ella hagués caigut rendida en els seus braços tot preguntant-li que l'estimés en Lluís hauria vençut dificultats i finalment trobada la seva identitat. Qui sap si enlloc de

degradar-se en l'alcohol i morir trepitjat entre les rodes d'un cotxe, no hauria guarit entre les aigües de la victòria, encara que fos parcialment vencedor. Qui sap?

Pobres personatges de ficció Pobres de nosaltres, mal intèrprets de les pròpies fantasies, titelles que dansen en la corda fluixa d'un desig, tampoc nosaltres no sabem escriure un final feliç a la pròpia existència i anem passant, entretenint el temps, consumits pel temps, sense saber dir el què cal per explicar-lo, per a comprendre que s'amaga darrere els miralls, quan reflecteixen la pròpia imatge.

Continuarà

QUÈ HI HA AL MUSEU D'ARTESA?

L'ENEOLÍTIC

L'ésser humà, a mesura que s'anà refiant de l'agricultura, cada vegada més perfeccionada, i de la ramaderia per a obtenir els recursos de la seva supervivència, deixà que la caça passés a un segon terme; va ser capaç també de fer nous descobriments que canviarien del tot la seva mentalitat. Una de les coses que accelerà el seu progrés cultural fou el descobriment de l'ús dels metalls per als seus menesters. Si bé l'humà ja coneixia de molt temps els metalls en el seu estat natural (com coneixia la qualitat de les pedres que emprava per a construir els seus estris), no va ser fins aquesta etapa de l'Eneolític que va aprendre a fer-los servir com a material útil per a fer-se adornaments, eines i armes. A l'Eneolític l'ésser humà aprengué a treballar el coure i ben aviat

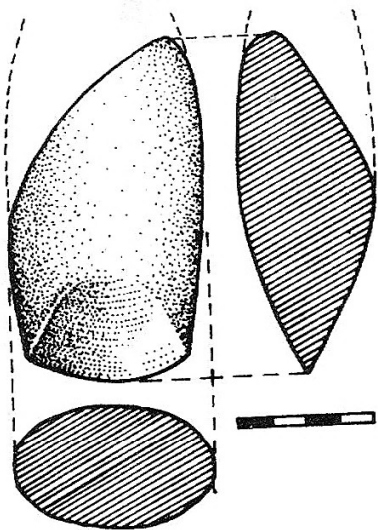
a barrejar-lo amb l'estany per a obtenir un material molt més dur (el bronze) i per això encara més eficaç pels seus menesters.

Hem de pensar que a les nostres latituds aquest mineral era difícil d'obtenir (ja que al nostre país sempre ha estat escàs en minerals), i encara que la gent conegués el seu ús i el fessin servir, per la seva escassetat, continuaven emprant la pedra per a fer la majoria de les seves eines. A l'Eneolític o Primera Edat del Bronze, és un dels moments que l'humà tallà amb més perfecció la pedra; construïa puntes de fletxa i altres estris amb una impressionant perfecció. També és ara quan apareix un tipus de ceràmica molt característica tant per la seva forma (campaniforme) com per la seva decoració amb ratlles incises (formant franges) al

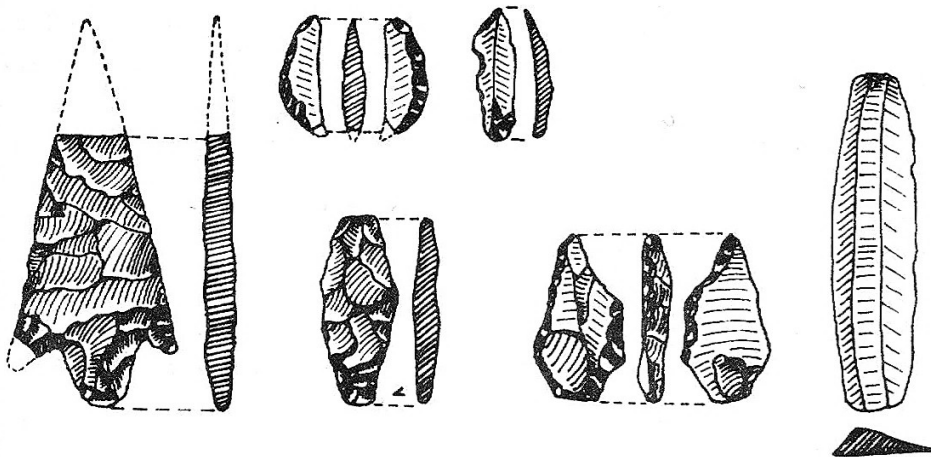
fang quan aquest encara era tendre.

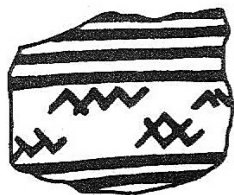
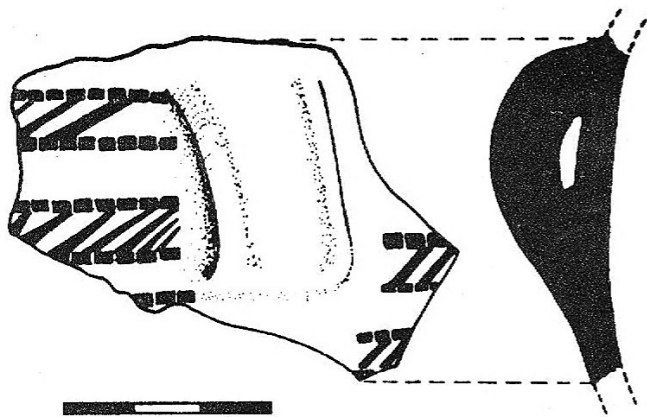
La cultura eneolítica entrà al país fa uns quatre mil cinc-cents anys i entre altres coses també es caracteritzà pel seu costum de fer els enterraments

col·lectius, ja sigui en coves naturals o artificials, ja sigui construint monuments funeraris molt característics (dòlmens, cistes o galeries cobertes), però que fins ara, no n'hem trobat cap resta a la nostra comarca.

Fragment de destrial de pedra polida (reduïda a la meitat) i útils de sílex de diferents tipus, procedents del jaciment de les Roques del Valent (Matxeri, terme de Castellldans). Fixeu-vos amb la forma i la perfecció de talla de la punta de fletxa (incomplerta) que hi ha al costat esquerre.

Dos fragments de ceràmica, del tipus "campaniforme", decorats amb incisions. El de dalt prove de les Roques del Valent i el de baix del terme d'Aspa.

Al Museu d'Artesa és molt poc el que es pot veure d'aquesta cultura, però amb tot està representada per un parell de fragments de ceràmica, uns quants sílex tallats, entre els quals hi ha un parell de puntes de fletxa, i un fragment de des-

tral de pedra polida. Aquests materials provenen, la seva majoria, d'un jaciment localitzat a les Roques del Valent, al terme de Castellidans. Un altre fragment de ceràmica és del terme d'Aspa.

A.C.

Dibuixos d'A. Llussà